

Beskrivning och diskussionsunderlag

Finn felen!

Mål:

Målet med Finn felen! är att diskutera kring felen som finns i bilderna. Diskussionerna kan vara mer grundläggande om man diskuterar med yngre barn. Äldre barn kan involveras i djupare diskussioner kring ämnet.

Innehåll:

- instruktioner
- diskussionsunderlag
- 8 brickor med bildmotiv.

Välj ut det antal brickor ni vill diskutera. Låt deltagarna titta på bilderna och fundera tyst en stund. Låt därefter gruppen diskutera med varandra och guida diskussionen med hjälp av diskussionsunderlaget.

Spelet "Finn felen!" är framtaget i samarbetet mellan SVA och 4H, i projektet "Nya kommunikationsmodeller förebygger risker för spridning av zoonotiska bakterier och antibiotikaresistens i verksamheter där barn och ungdomar träffar djur".

Produktion: 2018.



STATENS
VETERINÄRMEDICINSKA
ANSTALT



Diskussionsunderlag

Ge inte djuren mat som inte är deras egen

Bakgrund:

Många djur äter allt de kommer över och vet inte om maten är bra för dem eller inte. Kan ni se vad som är fel i bilden:

- Barnet tänker mata getterna med en korvmacka. I mackan finns en tugga tagen.

Djuren ska få mat som är nyttig för dem och som de mår bra av. Får djuren fel sorts mat kan de bli feta, vilket de inte mår bra av. Matrester vi ger dem kan även innehålla smittor, som kan göra djuren väldigt sjuka.

Fördjupad diskussion:

- Getter är vegetarianer och idisslare. Därför tycker de om att äta gräs, precis som kor.
- I mackan finns korv, det är förbjudet att mata getter och andra lantbruksdjur med kött.



Matar getter med korvmacka.

Ät din matsäck vid anvisade platser

Bakgrund:

Att äta picknick på marken i en djurhage kan kännas lockande. Det ska dock alltid undvikas. I den här bilden finns flera fel:

- Att äta i en djurhage ökar risken för kontakt med djurens avföring. Detta är speciellt viktigt att tänka på om man har små barn med sig, eftersom de gillar att utforska med både händer och mun.
- Det finns risk för att man råkar lämna kvar skräp eller matrester i djurhagen. Matrester från människor är ingen bra djurmat. Får djuren fel sorts mat kan de bli feta eller sjuka, det mår de inte bra av.
- Djuren kan också bli stressade om de inte är vana med människor.

Finns det bord att äta vid är det istället det bästa alternativet! Det kan vara bra att torka av bordet eller lägga på en ren duk innan man ställer ned sin mat på det. Kom också ihåg att tvätta händerna innan picknicken kan börja.

Fördjupad diskussion:

- I djurens avföring kan det finnas mikroorganismer som gör oss människor sjuka. Undvik därför alltid kontakt med djurs avföring. Och var extra noga när du äter och riskerar att få smitta på dina fingrar, som via maten följer med in i munnen.



Picknick på marken i en hage.

Använd olika redskap till kött och grönsaker

Bakgrund:

Visst är det roligt att laga mat? Tänk på att alltid använda olika skärbrädor och knivar till rått kött, framför allt kyckling, och andra livsmedel. I bilden finns några fel att ta hänsyn till:

- Samma kniv används till rå kyckling och grönsaker.
- Samma skärbräda används till rå kyckling och grönsaker.

Diska hellre för ofta än för sällan! Bästa rengöringen är manuell med borste, hett vatten och diskmedel. Det är viktigt att gnugga ordentligt så det även blir rent i små strukturer och skårer.

Det bästa är att ha separata skärbrädor för kött, grönsaker, råa livsmedel, lagad mat och bröd.

Fördjupad diskussion:

- Rå kyckling kan innehålla smittämnet campylobacter. Campylobacter är den vanligaste bakteriella orsaken till tarmsjukdom hos människor i Sverige. Hettar man upp kycklingen ordentligt dör alla eventuella smittämnen.
- Salmonella är en annan bakterie som kan förekomma i kyckling, men den är betydligt ovanligare i Sverige än campylobacter.
- Materialet i skärbrädan kan ha betydelse. En välskött träskärbräda utan djupa skårer är bra. Använder man en plastskärbräda bör den bytas ut då den blir sliten.



Samma skärbräda och kniv till kött och råa grönsaker.

Ge inte djuren mat som inte är deras egen

Bakgrund:

Det kan hända att man vill belöna ett djur ibland. Det bästa är då att klappa djuret eller ge det någonting det mår bra av.

- På bilden matas hästen med stora mängder socker, vilket inte är bra.

Hästar kan få hål i tänderna av att äta socker. Därför är det bättre att klappa hästen eller ge den någonting som ingår i det naturliga foderintaget för att belöna den.

Fördjupad diskussion:

- Egentligen är det inte själva sockret som orsakar hål i tänderna. Hål i tänderna, eller karies som det också kallas, orsakas av bakterier. När bakterierna i munnen stöter på socker reagerar de med att börja producera syror. Dessa syror kan i sin tur fräta sönder tändernas emalj och bilda hål.
- Socker är inte bra för våra tänder heller, av exakt samma anledning som för hästar. Men till skillnad från hästarna kan vi borsta tänderna dagligen.



Matar hästen med sockerbitar.

Tänk miljövänligt när du diskar

Bakgrund:

Hur gör du när du diskar? Personen på bilden kan förbättra sin diskteknik på flera sätt:

- Använder kallt vatten istället för varmt.
- Använder rinnande vatten istället för att fylla upp diskhon.
- Använder inget diskmedel.

Många slösar omedvetet med resurser när de diskar, t.ex. genom att använda onödigt mycket diskmedel eller diskar under rinnande vatten. Följ istället stegen nedan för att diska miljövänligt och effektivt:

1. Skölj först av det som ska diskas i kallt eller ljummet vatten.
2. Lägg allt som ska diskas i diskhon.
3. Fyll diskhon med varmt vatten och tillsätt ungefär en tesked diskmedel.
4. Diska av en sak i taget med diskborsten och skölj med rent vatten.
5. Torka av den rena disken med en torr och ren kökshandduk.

Tänk på att diskvattnet ska vara rent hela tiden. Börja därför med de renaste sakerna och ta de smutsigaste sist.

Fördjupad diskussion:

- Molekylerna i diskmedel som löser upp fett kallas surfaktanter.
- Surfaktantmolekylerna har en fettlöslig och en vattenlöslig del. Den fettlösliga delen löser upp fett och matrester på den smutsiga disken. Den vattenlösliga delen gör det möjligt att sedan skölja av matresterna så att disken blir ren.
- Samma princip gäller till exempel för handtvål och schampo.
- Varmt vatten hjälper till att lösa fett.
- Det är viktigt att tänka på att hushålla med rent vatten. Det kostar energi att ta vara på vatten, att rena det och att distribuera det till hushållen. När man använder varmt vatten kostar det också energi att värma vattnet.



Diskar i rinnande kallt vatten utan diskmedel.

Klara färger i naturen är en varning

Bakgrund:

Starka färger i naturen är en varning som signalerar till omgivningen att organismen är farlig, giftig eller oätlig. Kan du se något fel i svampkorgen på bilden?

- Korgen innehåller flugsvamp som är giftig.

För att vara på den säkra sidan ska man alltid bara plocka de svampar som man vet är ätliga.

Fördjupad diskussion:

- Exempel på andra organismer med starka färger i naturen är getingen, pilgiftsgrodan och det giftiga bäret tibast.
- Vissa helt ofarliga organismer kan ibland efterlikna "farliga" djur för att skrämman bort fiender. Ett exempel på detta är den ofarliga blomflugan som liknar getingen. Eftersom många andra arter har lärt sig att getingen är farlig, aktar de sig också för blomflugan. På så sätt får blomflugan färre fiender och kan leva sitt liv i lugn och ro.
- Självklart är inte allt med klara färger giftigt. Exempel på bär som vi njuter av är till exempel hallon, havtorn och lingon, alla starkt färgade men både goda och nyttiga.



Korg med flera giftiga svampar.

Undvik att sprida smitta

Bakgrund:

För att undvika att bli smittad eller sprida smitta är det viktigt att tvätta händerna ordentligt. Personen på bilden gör flera fel:

- Tvättar händerna i kallt vatten.
- Använder inte tvål.
- Använder inte handsprit.

En god handhygien grundar sig i en ordentlig handtvätt:

1. Skölj händerna i varmt vatten.
2. Tvåla in händerna för att lösa upp smuts.
3. Skölj bort löddret och smutsen.
4. Torka händerna noggrant.
5. Sprita gärna händerna för att bli extra ren.

Svårare än så är det inte att minska risken att få i sig smittämnen. Dessutom minskar handtvätt risken att du sprider vidare smitta till andra människor och djur.

Fördjupning:

- Bara för att bakterierna inte syns, betyder det inte att de inte finns! Ju färre människor och djur som blir sjuka, desto mindre antibiotika behöver vi använda. Det är viktigt att inte använda för mycket antibiotika eftersom det bidrar till resistensutveckling. När bakterier blivit antibiotikaresistenta betyder det att sjukdomen de orsakar inte längre kan behandlas med antibiotika. Detta kan leda till att sjukdomar vi kan behandla idag, blir dödliga i framtiden när antibiotika inte längre biter på bakterierna.
- Man kan bara behandla bakterier med antibiotika. Att försöka bota en virusorsakad sjukdom med antibiotika är därför lönlöst.
- Här är en bild på ställen vi ofta missar vid handtvätt.



Otillräcklig handtvätt med kallt vatten utan tvål och handsprit.

Ge inte djuren mat som inte är deras egen

Bakgrund:

Många djur äter allt de kommer över och vet inte om maten är bra för dem eller inte. Kan ni hitta felet i bilden:

- Barnet tänker mata grisen med matavfall.

Djuren ska få mat som är nyttig för dem. De kan bli feta av fel sorts mat, vilket de inte mår bra av. Dessutom kan matrester som vi ger dem innehålla smittor, som kan göra djuren väldigt sjuka. Man får INTE ge matavfall till grisar. Man får BARA ge dem mat som skötaren godkänner.

Fördjupad diskussion:

- I Sverige är det förbjudet att ge matavfall till nötkreatur, får, getter, grisar och höns. Det beror på att mat som tillverkats eller förpackats i andra länder kan bära på smitta som inte finns i Sverige.
- En av de smittor som kan drabba grisar via matavfall är svinpest. Man fruktar att både klassisk svinpest och afrikansk svinpest kan spridas till Sverige. Båda sjukdomarna ger ungefär samma symptom, men orsakas av två olika virus.



Matar gris med matavfall.